

III. ULUSLARARASI TÜRK DÜNYASI KÜLTÜR KONGRESİ: DEDE KORKUT VE TÜRK DÜNYASI SONUÇ BİLDİRİSİ

Bilindiği üzere bu kongre bir mukaddime ve 12 boyu ihtiva eden ve halen Dresden Kraliyet Kütüphanesi'nde saklanmakta olan Dresden nüshası ve bir mukaddime ve altı anlatmayı içeren Vatikan Kütüphanesi'nde bulunan Vatikan nüshası olmak üzere 2 yazma nüshası bulunan Dede Korkut ve Türk Dünyası hakkındadır. Dresden nüshasının 1815 yılında bilim dünyasına tanıtılması dolayısıyla Dede Korkut Kitabı'nın bulunuşunun ve bilim dünyasına tanıtılmasının 200. yılı münasebetiyle düzenlenmiştir. 2015 yılı aynı zamanda Ege Üniversitesi'nin 65. yılı ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kuruluşu olan UNESCO'nun kuruluşunun 70. yılıdır. Bu kongre Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü'nün Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ve Türk Dil Kurumu iş birliği ile ve Yunus Emre Enstitüsü, Türksöy, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Türk Dünyası Belediyeler Birliği, Türk Keneşi ve Uluslararası Türk Akademisi katkılarıyla "Dede Korkut ve Türk Dünyası" adıyla gerçekleştirilmiş ve TRT AVAZ tarafından haber yapılmıştır.

19- 23 Ekim 2015 tarihlerinde İzmir-Çeşme Ilıca Hotel'de gerçekleştirilen "Dede Korkut ve Türk Dünyası" konulu III. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kongresi'nin Sonuç Bildirisi'ne geçmeden önce kongremiz süresince yapılan bilimsel ve sanatsal etkinlikler hakkında bilgileri paylaşmak istiyoruz.

Kongremize Türkiye başta olmak üzere, Altay, Arnavutluk, Azerbaycan, Çin, Çuvaşistan, Dağıstan, Hakasya, Hırvatistan, İran, Kazakistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Kırgızistan, Kırım, Macaristan, Moldova, Romanya, Özbekistan, Sırbistan, Tataristan, Türkmenistan olmak üzere 21 ülke ve özerk bölgeden bilim insanı katılmış ve bildiri sunmuştur.

Kongreye Türkiye dâhil olmak üzere 9 farklı ülkeden Türk dünyası destançılık geleneğini temsilen 15 sanatçı katılmış ve Türkiye'den maddi kültür unsurlarını ihtiva eden 6 ayrı sanatçı kongre süresince koleksiyonlarını ve eserlerini sergilemişlerdir. Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi'nde yer alan Dede Korkut ile ilgili 40 civarında kitap fuaye alanında sergide yer almıştır.

Kongrenin bilimsel oturumlarının gerçekleştiği 20- 21- 22 tarihlerinde İzmir ve çevresindeki üniversite ve eğitim kurumlarından 100'ün üzerinde öğrenci, öğretmen dinleyici olarak katılmıştır.

19 Ekim'de açılış töreni ile başlayan kongremiz 19 Ekim öğleden sonra açılış paneli ile sürdürülmüştür. Prof. Dr. Metin Ekici'nin Panel Yöneticiliği yaptığı panelde; Prof. Dr. Annagurban Aşırov, Prof. Dr. Muhtar İmanov, Prof. Dr. Fikret Türkmen, Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun, Prof. Dr. Saadettin Özçelik ve Prof. Dr. Oluş Arık konuşmalarını gerçekleştirmiştir. Alanının uzmanları olan panelistlerin konuşmaları, katılımcılar tarafından dikkatle dinlenmiş ve panel sonunda yapılan tartışmalar ile özellikle eserin adı, yazıldığı tarih ve eserin türü konusunda çeşitli düşünceler ortaya atılmıştır. Buna göre "destan" teriminin bütüncül olarak, "boy" teriminin ise her bir anlatma için kullanılması teklif edilmiştir. Eserin yazıya geçirildiği tarihin muhtemelen 15. yüzyıl sonu veya 16. yüzyılın başı olduğu vurgulanmıştır. Ancak kitabın yazıya geçirilişi ile ilgili günümüz teknik imkânlarının da kullanımıyla eserin kâğıt ve mürekkep gibi fiziksel özelliklerinden alınacak örneklerle yazıyla geçirildiği tarihin tespit edilmesinin mümkün olduğu ve bu bakımdan kitabı elinde bulunduran kütüphanelerle temasa geçilmesinin gerekliliği ortaya çıkmıştır. Dede Korkut Kitabı'nın nerede yazıldığı ve kim tarafından yazıya geçirildiği bilinmemekle

birlikte konuyla ilgili teklifler Doğu Anadolu Akkoyunlu sahası ve güneyde Memlük sahası olabileceği yönündedir.

Kongremizin Bilimsel programı dâhilindeki bilimlik oturumlar 20-21-22 Ekim günleri 4 ayrı salonda gerçekleştirilmiştir. Kongremiz süresince gerçekleştirilen bilimlik oturumlarda Dil Bilimi alanında 45, Halk Bilimi alanında 108, edebiyat alanında 21, tarih alanında 17 ve sanat tarihi alanında 13 olmak üzere toplamda 204 bildiri sunulması planlanmıştır. Gerek sağlık gerekse özel nedenlerden dolayı Kongreye 12 bilim insanı katılamamıştır.

Bu bilimlik oturumlarda gerek Dede Korkut Kitabı gerekse Dede Korkut-Korkut Ata geleneği bütün yönleriyle değerlendirilmiş, sunulan bildirilerden elde edilen sonuçlar aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

1. Dede Korkut-Korkut Ata geleneği ve Dede Korkut Kitabı bütün Türk dünyasının ortak sözlü ve yazılı dil, tarih, edebiyat, sanat ve kültür alanındaki en değerli kültürel miraslarından biridir. Bu miras Türk boylarının tamamı tarafından eşit seviyede paylaşılmakta, önemsenmekte ve yukarıda saydığımız bütün alanlar bakımından incelenmektedir ve incelenmelidir.

2. Dede Korkut Kitabı'nın dil bilimi alanında incelendiği bildiriler genel olarak değerlendirildiğinde:

- Eserin dilinin Oğuzların hangi diyalektiğine dayandığı tartışılmıştır.
- Eserdeki bazı kelimelerin etimolojileri yapılmıştır.
- Biçimbilimsel yönden yeni değerlendirmeler yapan bildiriler sunulmuştur.
- Eserin imlasıyla ilgili bazı meseleler tartışılmıştır.

- Dede Korkut Kitabı'nın Türkiye Türkçesi ve Türk Lehçeleri dışındaki yabancı dillere çevirileri tanıtılmıştır. Mevcut çeviriler değerlendirilip dünyada yaygın kullanılan Hintçe gibi dillere ve hala aktarımı yapılmamış Türk lehçelerine aktarılıp kaynak olarak kullanıma sunulması önerilmiştir. Bazı Türk lehçelerine de aktarılmasının önemi üzerinde durulmuştur.

3. Dede Korkut Kitabı'nın halk bilimi alanında incelendiği bildiriler değerlendirildiğinde:

- Dede Korkut Kitabı'nın mitik değerler taşıdığı ve içinde pek çok mitolojik unsurun incelenebileceği ortaya konulmuştur.

- Dede Korkut Kitabı'nın Türk destancılık geleneği içinde önemli bir yeri olduğu ve Türk destanlarının araştırılmasında temel kaynak olduğu tespitine yer verilmiştir.

- Dede Korkut Kitabı'nın halk edebiyatının bütün türleriyle ilişkili olduğu ve bu yönlerden de incelenebileceği ortaya konmuştur.

- Günümüz genç kuşağının dikkatini çekmek için uygulamalı halk bilimi yöntemlerinin uygulanması gerektiği ve uygulanabilirliği örnekleriyle ortaya konmuştur.

- Dede Korkut Kitabı ve içindeki bir anlatıdan bir motife kadar pek çok unsurun ilköğretimden üniversiteye kadar eğitim kurumlarında değerler eğitimi için eğitim malzemesi olarak ve Türk kimliğinin öğretilmesinde kullanılmasının gerekliliği ortaya konmuştur.

- Dede Korkut Kitabı'nın Türk müziği açısından önemi ve değeri tartışılmış ve Türk müziği açısından temel bir kaynak oluşturduğu belirtilmiş ve günümüz Türk müziğinin de temel kaynaklarından biri olduğu ortaya konmuştur.

- Dede Korkut Kitabı'nın halk hekimliği gibi görünen unsurlarının çağdaş tıp alanında da kullanılabileceği ortaya konmuştur. Bütün bunları ortaya koymak için Dede Korkut Kitabı'nın halk biliminin metin merkezli yaklaşımlardan çok metinlerarasılık ve diğer halk bilimi kuramlarıyla incelenmesinin gerektiği üzerinde durulmuş ve eserin tek boyutlu incelenmesinden sosyal bilimlerin diğer bilim dallarıyla birlikte yapacağı araştırmalar neticesinde daha güçlü bilimsel çalışmalarla incelenmesi gerektiği ortaya konmuştur.

4. Dede Korkut Kitabı'nın edebiyat alanında incelendiği bildiriler değerlendirildiğinde;
- Eserin edebî değeri üzerinde durulmuş ve tarihî bir edebî eser olan Dede Korkut Kitabı'nın güncel eserlere katkısının ne olabileceği tartışılmıştır.
5. Dede Korkut Kitabı'nın tarih alanında incelendiği bildiriler değerlendirildiğinde;
- Eserin kültür tarihindeki yeri ve önemine değinilmiştir.
  - Tarihsel süreç içinde eserin basımı ve okutulması hususunda yaşanan sıkıntılar dile getirilmiştir.
  - Türk Cumhuriyetlerinde esere dair yapılan çalışmalar ve bunların akademik durumu tartışılmıştır.
  - Eserden hareketle Oğuz Bey ve teşkilat yapısı, eserde geçen kavim ve boyların kimler olduğu, bu minvalde Oğuzların düşmanlarının kimler olduğu sorularına cevap aranmıştır.
6. Dede Korkut Kitabı'nın sanat tarihi alanında incelendiği bildiriler değerlendirildiğinde;
- Dede Korkut Kitabı'nın sanat tarihinde ve Türk sanatı araştırmalarında şimdiye kadar bir kaynak olarak kullanılmadığı özeleştirisi yapılmıştır.
  - Bu kongrede, Türk sanatına Dede Korkut perspektifinden bir bakış açısı geliştirilmiş, bu konuda ileride yapılacak araştırmalar için de yeni bir alan açılmış bulunmaktadır.
  - Dede Korkut anlatmalarındaki içeriğin, eserin içinde geçen kelimelerin, söylenen sözlerin her birinin Türk sanatının henüz aydınlatılmayı bekleyen pek çok yönüne ışık tutan birer rehber olabileceği anlaşılmıştır.
  - 9.-16. Yüzyıllarda Türklerin günlük yaşamındaki eşyalardan, giyim kuşama çadırdan mimari ve tasvir unsurlarına kadar Türk sanatının konusuna giren pek çok husus, Dede Korkut Kitabı açısından ele alınmış, anlatmalarda yansıtılan bu kültürün sanata nasıl yansıdığı gözler önüne serilmiştir.
  - Türk sanatına ilişkin 288 adet terimin tespit edilmesi de böyle bir ilişkiyi açıkça yansıtmaktadır. Böylece Dede Korkut'un Türk Sanatı araştırmalarında da çok önemli bir kaynak olduğu ortaya konmuştur.

*Düzenleme Kurulu Adına
Prof. Dr. Metin Ekici*